

EĞİTİM KURUMLARINDA ÇALIŞAN PERSONELİN OKUL BAHÇELERİNDEN BEKLENTİLERİ

Aslıhan Erdoğan & Hilal Turgut

Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü

ÖZET

Hızla artan kentleşme sonucu kentler adeta beton yığını haline gelmekte, kent merkezi ve yakın çevresinde yer alan açık-yeşil alanların varlığı her geçen gün biraz daha azalmaktadır. Okul bahçeleri, hastane bahçeleri, resmi kurum bahçeleri gibi kamusal açık yeşil alanlar, yaşam kalitesini artırarak estetik, ekolojik ve rekreasyonel yönden daha yaşanabilir ortamlar sağlamaktadırlar. Eğitim kurumları kentlerin önemli kamusal alanlarından biridir. Öğrenciler ve çalışan personel (idari yönetim, öğretmenler ve hizmetliler) gün içerisinde en fazla zamanı okulda geçirmektedir. Eğitim kurumlarının fiziki koşulları gerek öğrenci gerek çalışan personel için etkinlik düzeyini artırıcı bir unsurdur. Teneffüslerde ve ders aralarında hem öğrenciler hem de personel kısa süreli hava almak, oyun oynamak, dolaşmak, arkadaşlarıyla sohbet etmek için okul bahçesini kullanırlar. Okul bahçeleri öğrenci ve personelin fiziksel ve psikolojik olarak sağlıklı gelişimine katkıda bulunan, sosyal becerilerin gelişimi için fırsatlar veren; içinde bulunmaktan zevk alınan; her türlü sportif ve sanatsal çalışmaların yapılabileceği, doğayı keşfetme mekânı olarak tasarlanmalıdır.

Bu çalışmada; Artvin il merkezinde bulunan ilköğretim okulların da ve liselerde çalışan personelin okul bahçeleri hakkındaki görüşlerini belirlemek amacı ile yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışan personeller ile anket yapılarak, okulların mevcut durumu ve personelin dış mekân istekleri değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar ve kamusal alan peyzaj tasarım ilkeleri göz önünde bulundurularak okul bahçeleri tasarımı için öneriler getirilmiştir. Sonuç olarak, okulların dış mekân tasarımında öğrencilerin ve çalışan personelin sağlıklı gelişimi ve motivasyonu destekleyici gerekli koşulların oluşturulması eğitim açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Okul Bahçeleri tasarımı, Artvin, anket, çalışma ortamı

GİRİŞ

Çağımızda eğitim ve öğretimin, hayatın tüm alanlarında kesintisiz olarak devam ettiği göz önüne alındığında, öğrenme mekânlarının sadece

dersliklerle sınırlı olmadığı bilinmektedir. Öğrencilerin zihinsel, bedensel ve ruhsal gelişmelerine katkı sağlayan sosyal mekânlar olarak okul bahçeleri, eğitimin sürekliliğinin sağlanması ve kalitesinin artırılmasında önemli bir paya sahiptir (Anonim, 2012).

Eğitim, fiziki özelliklere sahip olarak daha üretken bir etkinlik olması nedeniyle yeterli tesis, araç ve donanımla birlikte uygulandığı zaman daha etkin olarak işlevini yerine getirir ve daha kaliteli verim alınır. Genç kuşakların eğitimi için gereken nitelikli eğitim programları, onlara hizmet eden öğretim kadroları yanı sıra, fiziksel mekânların çağdaş ve örnek kalitede olması gerçeği günümüzde tartışılır olmaktan çıkmıştır (Sağlıkova, 1990).

Standartlarla ilgili olarak Dünya ülkelerine bakıldığında, okul bahçelerine büyük önemin verildiği görülür. Nitekim ilkokullar için öğrenci başına Bulgaristan'da 40 m², Almanya'da 30 m², İngiltere'de 25 m², ABD'de 20 m², Polonya'da 16 m², Fransa ve Çin'de de 15 m² parsel alanı düşmektedir (Özyaba ve Özyaba 1998). American Public Health Association tarafından verilen standartlara göre öğrenci başına bina alanı dâhil 20.24 m² alan gerekli görülmüştür (Yılmaz 1995). Ülkemiz ise, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından geliştirilmiş olan standartlara göre; öğrenci başına 6.75 m² olduğu düşünülürse, standartlar açısından birçok ülkeden geri kalmıştır.

Eğitim kurumlarını bina içi ve bina dışı eğitsel alanlar olmak üzere iki grupta ele alabiliriz. Bina içi eğitim yerleri denince, derslikler, deney odası, müze odası, okuma odaları, eğitsel kol odaları; bina dışı eğitim alanları denince de uygulama bahçesi, hayvanat bahçesi, spor alanları, oyun bahçesi, meteoroloji ve trafik köşeleri vb. yerler düşünülmelidir (Alicigüzel, 1979).

Okul bina ve bahçelerinin etkili kullanımı, ekonomik yararı en üst düzeye çıkarmakla kalmamakta, aynı zamanda eğitimin niteliğini artırmada önemli bir etken olmaktadır. Uygun eğitim yapılarının, eğitim programlarının amaçlarına ulaşmasında başka bir deyişle öğrenci başarısının, okula karşı olumlu tutumun artmasında ve çalışan personelin performansında önemli olduğu bilinen bir gerçektir. Ayrıca yapılan pek çok çalışma ile okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim eğitim binalarında dış mekânların da, fiziksel aktivite alanları, dinlence alanları, bitkilendirilmiş alanlar, sanat, müzik, gösteri ve kutlama alanları, aktivite cepleri, tören alanları, eğitim alanları alanlar gibi alanların olması gerektiği vurgulanmıştır (Tanrıverdi, 1987, Kuş, 2001, Keleş, 2005, Algan, 2009, Karasolak, 2009, Orhan 2010).Okulların fiziki özellikleri

ile ilgili olarak 'T.C. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğünce 1997 yılına ait İlköğretim Okulları El Kitabı', 'Türk Standartları 9518/2000 İlköğretim Okulları-Fiziki Yerleşim-Genel Kuralları' ve 'Okullar Hayat Olsun Projesi' dâhilinde okul bahçesine yönelik; alan büyüklüğü, zemin detayı, oyun alanları, bitkilendirme, otopark, dinlenme alanları, açık alan eğitim alanları ile ilgili bazı özellikler ve sayısal değerler belirlenmiştir.

Okullar; fiziki koşullar itibari ile en kalabalık gurubu oluşturan öğrenciler için tasarlanmaktadır. Genellikle okullarda öğrenciler ile beraber yaşayan çalışan personeller unutulmaktadır. Oysaki okul içerisinde çalışan tüm personeli ve öğrencileri ile bir eğitim merkezidir. Okul içerisinde öğretmenler başta olmak üzere tam zamanlı ve yarı zamanlı çalışan diğer personeller de mevcuttur. Okul çevresi gerek çalışan gerekse öğrencilerin sağlığını, güvenliğini, davranış ve alışkanlıklarını, çalışma ve öğrenme verimliliğini etkileyen bir ortamdır (Temel vd, 2006).

Tümkiye'nin (1994) çalışmasında yoğun iş yükü altında çalışan öğretmenlerde ortaya çıkan tükenmişlik ve bunun giderilmesi için yapılan çalışmalar üzerinde durulmuştur. Stresli ve yüklü koşullarda çalışan öğretmen rahatlatıcı uygulamalara ihtiyaç duymaktadır. Bunun sağlanmaması halinde, fiziksel, zihinsel ve psikolojik olarak verimli çalışamayacağı açıktır. Bu şekilde öğretmen çocuklara yalnızca özbakım hizmeti sağlayabilir ki bu bakımın da kaliteli olması beklenemez. Teneffüs ve okul çevresinin önemi üzerine yapılan araştırmalar doğrultusunda, tüm okul aktivitelerini tasarlarken çocukların ve çalışan personelin ihtiyaçları ve boş zamanlardaki kullanım öncelikleri göz önünde bulundurulmalıdır (Blatchford, 1998; Pellegrini, 1995; 2005).

Okul bahçesi peyzaj tasarımlarında okul bahçesini kullanan kişilerin ihtiyaç ve talepleri karşılanmalı, niteliksel olarak yüksek değere sahip, eğitim için farklı fırsatlar sunabilen, işlevsel ve özgün tasarımlar oluşturulmalıdır. Bu amaç doğrultusunda; yapılan bu çalışmada okul çalışanlarının taleplerinin neler olduğu anketler ile tespit edilmeye çalışılmıştır.

MATEYAL VE YÖNTEM

Çalışmanın ana materyalini Artvin İl Merkezinde yer alan ilköğretim okulları ve liselerin personeli (idari yönetim, öğretmenler ve hizmetliler) oluşturmaktadır. Çalışan personelin okul bahçelerinden beklentilerinin belirlenmesinde yüz yüze anket uygulamasına başvurulmuştur. Anketler eğitim kurumlarında çalışan personele (idari

yönetim, öğretmenler ve hizmetliler) uygulanmış, personelin okul bahçeleri hakkındaki görüşleri incelenmeye çalışılmış, dış mekân isteklerinin neler olduğu ve mevcut durum tespit edilmiştir. Anket çalışmasının değerlendirilmesinde skor puanlarının ortalaması ve oransal dağılımı gibi basit istatistikler kullanılmıştır. Bu hesaplamaların yapılmasında Excel programlarından yararlanılmıştır. Çıkan sonuçlara göre kamusal alan peyzaj tasarım ilkeleri göz önünde bulundurularak gerek çalışan gerekse öğrencilerin sağlığını, güvenliğini, davranış ve alışkanlıklarını, çalışma ve öğrenme verimliliğini etkileyen okul bahçeleri tasarımı için öneriler getirilmiştir.

BULGULAR ve TARTIŞMA

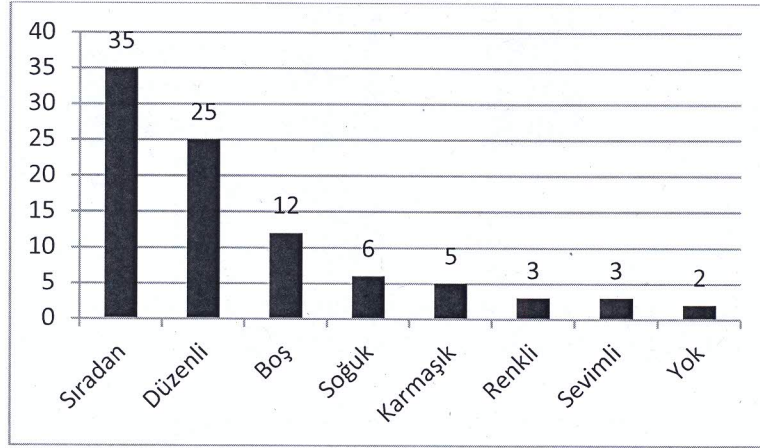
Anket sonuçları iki bölüm halinde değerlendirilmiştir. İlk bölümde araştırmanın yapıldığı eğitim kurumlarında çalışan personelin kullanıcı özellikleri tespit edilmiştir. İkinci bölümde çalışan personelin okul bahçeleri hakkındaki düşünceleri ve beklentilerinin belirlenebilmesi hedeflenmiş buna yönelik sorular yöneltilmiştir. Çıkan sonuçlar aşağıdaki gibidir.

Ankete katılan bireylerin kişisel özellikleri belirlenmiştir. Bu özellikler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Ankete katılan bireylerin kişisel özellikleri ve sonuçların % dağılımları.

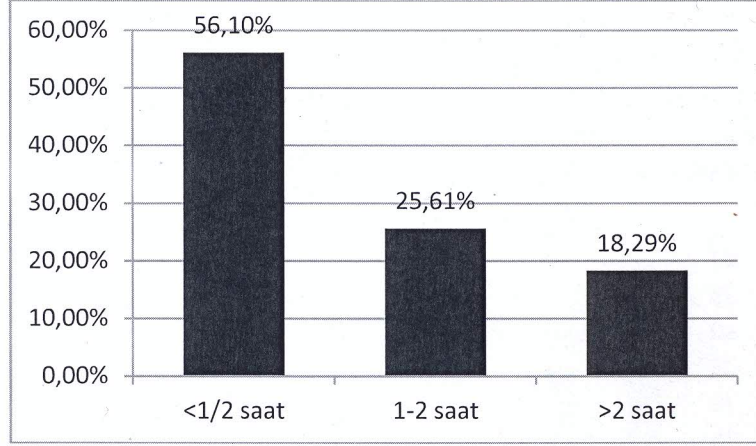
Demografik Bilgiler (%)					
Cinsiyet	Bayan	39.02	Yaş	20-30	36.6
	Erkek	60.98		31-40	29.3
Meslek	Memur	23.17		41-50	25.6
	İdari personel	9.76		>50	8.5
	Öğretmen	64.63	Öğrenim Durumu	ilkokul	6.10
				Lise	12.20
				Üniversite	78.05
				Yüksek lisans	3.66

Ankete katılan personelden çalıştığı okulun bahçesini tanımlaması istenmiştir. Ankete katılan bireylerin okul bahçesi tanımlamasında en fazla oy alan seçenek “Sıradan” seçeneği olmuş, bunu sırası ile düzenli, boş, soğuk, karmaşık, renkli ve sevimli takip etmiştir (Şekil 1).

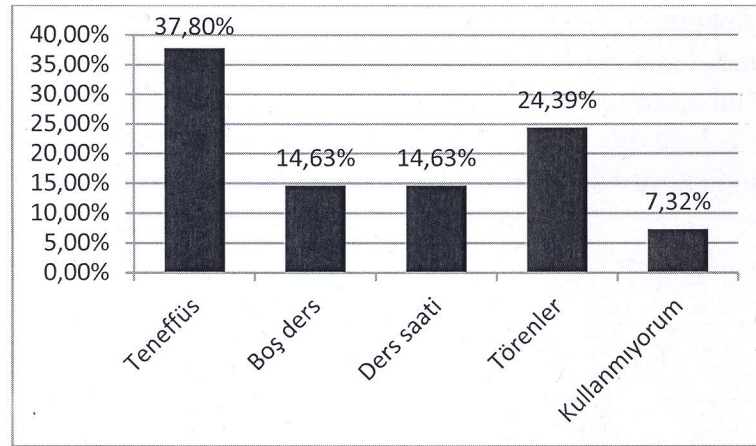
Şekil 2. Ankete katılan bireylerin okul bahçesini tanımlar mısınız sorusuna verdiği cevap oranları.

Ankete katılan personele gün içerisinde kaç saatini okul bahçesinde geçirdiği sorulmuş; yapılan değerlendirme sonucu %56.10’nu 1 saatten daha az bir zamanını okul bahçesinde geçirdiğini, % 26.61’i 1-2 saatini ve %18.29’u ise 2 saatten fazla zamanını okul bahçesinde geçirdiğini ifade etmiştir (Şekil 2).

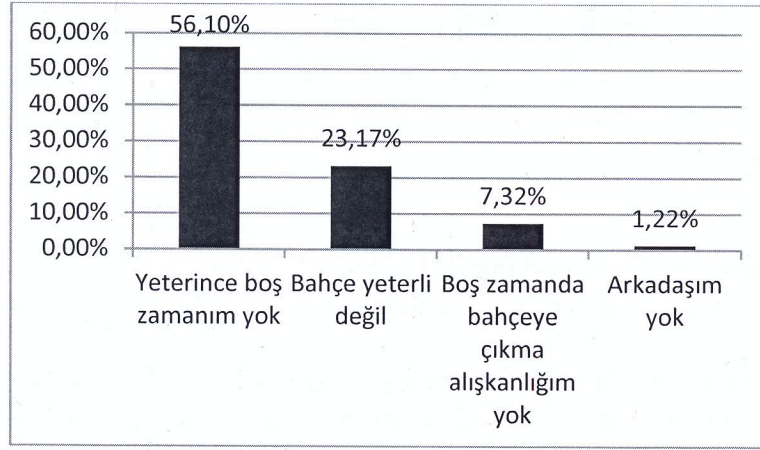
Şekil 3. Ankete katılan bireylerin gün içerisinde kaç saatinizi okul bahçesinde geçirirsiniz sorusuna verdiği cevap yüzdeleri.

Çalışan personele en çok ne zaman okul bahçesini kullanıldığı sorularak boş zaman ve okul bahçesinin kullanım paralelliği ölçülmeye çalışılmıştır. Personelin % 37.80'ni teneffüsler de, %24.3'u törenlerde, %14.63'ü boş derslerde ve ders saatlerinde kullandığını belirtirken, %7.32'si kullanmadığını ifade etmiştir (Şekil 3).

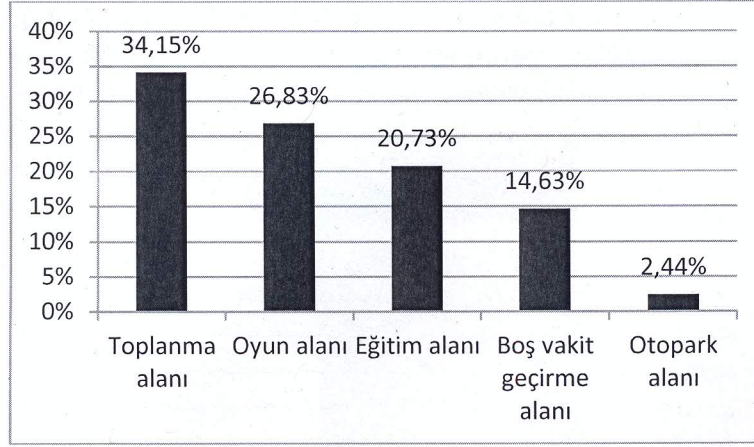
Şekil 4. Okul personelinin bahçeyi en çok kullandığı zamana ilişkin yüzde oranlar.

Personele okul bahçesini kullanmama nedenleri sorulduğunda ise bireylerin %56.10'nu yeterince boş zamanının olmadığı, %23.17'si bahçenin yeterli büyüklükte olmadığını, %7.32'si bahçeye çıkma alışkanlığının olmadığını ve % 1.22'si bahçeye çıkacak bir arkadaşının olmadığını belirtmiş, bu nedenlerden dolayı bahçeyi kullanmadığını ifade etmiştir (Şekil 4).

Şekil 5. Okul personelinin okul bahçesini kullanmama nedenine ilişkin yüzde oranlar

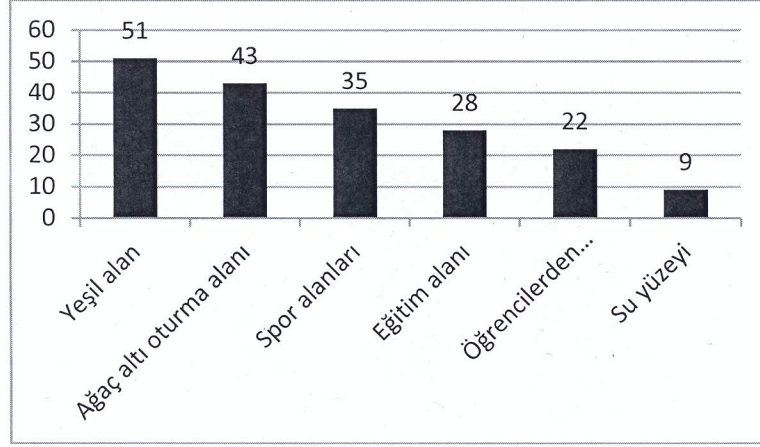
Ankete katılan bireylere okul bahçelerinin kendileri için ne ifade ettiğine ilişkin görüşleri sorulduğunda; alınan cevaplar bireylerin %34,15'ine toplanma alanını, %26,83'üne oyun alanını, %20,73'üne eğitim alanını, %14,63'üne boş zaman değerlendirme alanı ve %2,44'üne de otoparkı ifade ettiği şeklinde olmuştur (Şekil 5).

Şekil 6. Okul personelinin okul bahçesi neyi ifade ediyor sorusuna verdiği cevaplara ilişkin yüzde oranlar

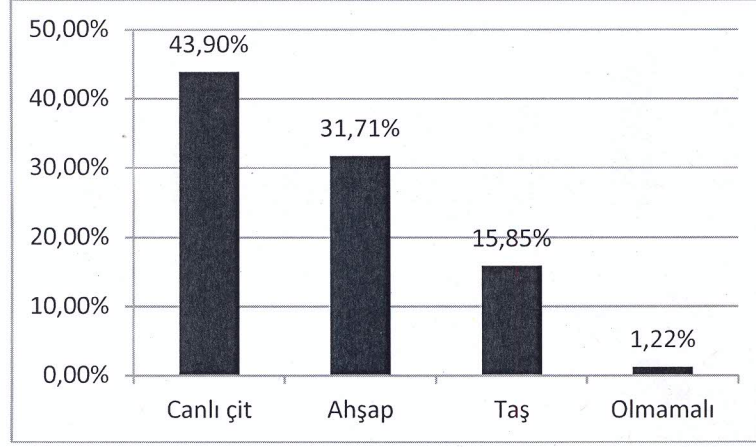
Akdoğan (1972) ve Richter (1970)'e göre, okul binalarının çevrelerinde mümkün olduğu kadar fazla geniş alanları bırakılmalıdır. Bunun için öğrenci başına 25m² açık alan hesap edilmektedir. Çalışmanın yapıldığı ilköğretim okullarında ve liselerde teneffüslerde yapılan gözlemler ve personel ile yapılan görüşmeler sonucunda, personelin %59.76'sı okul bahçesinin yeterli büyüklükte bulurken, %40.24'ü yeterli büyüklükte bulmamıştır.

Okul bahçesi planlamasında, sadece açık alan ayırmakla konuya çözüm getirilemez. Açık alanlar okulun niteliği, eğitim derecesi, şekli, fonksiyonu, bulunduğu çevrenin sosyal yapısı ve rekreasyon olanakları gibi kriterler göz önünde bulundurularak planlanmalıdır (Akdoğan, 1972). İdeal bir okul bahçesinin içermesi gereken bölümler: kuşatma, teneffüs ve tören alanları, spor alanları, botanik ve zooloji bahçeleri, sınıf bahçeleri (tarımsal uygulama alanları), açık hava dershanesi veya tiyatrosu, özel bahçelerdir (Akdoğan, 1972; Tannverdi, 1987; Uzun, 1990). Ankete katılan bireylerden okul bahçesinde olmasını istediği etkinliklerin/alanların neler olduğu sorulmuştur. En fazla oy alan seçenek "Yeşil alan" seçeneği olmuş, bunu sırası ile ağaç altı oturma alanları, spor alanları, açık mekân eğitim alanı, öğretmenler için özel oturma-dinlenme alanları ve su yüzeyi takip etmiştir (Şekil 6).

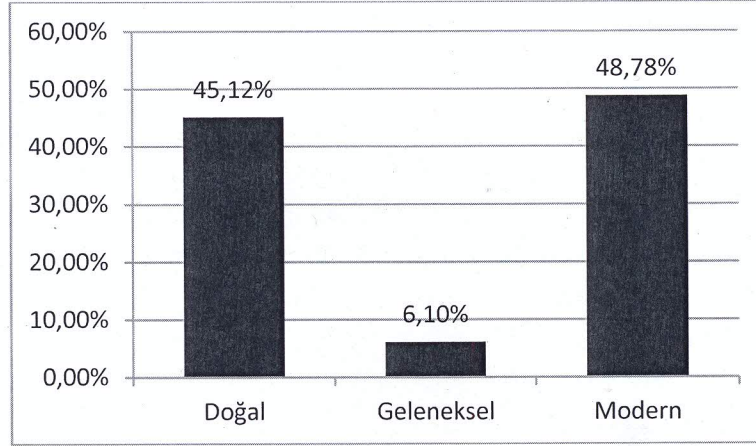
Şekil 6.Okul personelinin okul bahçesinde olmasını istediği etkinlik/alanlara ilişkin tercih oranları

Özellikle büyük kentlerin yoğun yapılaşmanın olduğu merkeze yakın bölgelerinde yer alan eğitim kurumları değişen kent yapısı ile trafiğin yoğun olduğu alanlar içinde kalmakta, kentsel yoğunluktan kaynaklanan trafik, hava ve gürültü kirliliği gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar. İdeal bir okul bahçesinin içermesi gereken bölümler içerisinde kuşatma (çevreleme elemanı) öğrencilerin güvenliği açısından önemli iken zaman zaman kişilerin kendilerini baskı altında hissetmelerine neden olmaktadır. Güvenli ve sağlıklı bir okul çevresi eğitim için oldukça önemlidir (Ozmen et.al., 2010). Bu doğrultuda personele okul bahçesinin çevreleme elemanı ne olmalıdır sorusu sorulmuştur. Bireylerin okul bahçesi çevreleme elemanı olarak en fazla tercih ettiği seçenek % 43.90 ile canlı çit olmuştur, bunu sırası ile % 31.71 ile ahşap çit, % 15.85 ile taş duvar takip ederken personelin % 1.22'si çevreleme elemanı olmaması gerektiğini ifade etmiştir(Şekil 7).

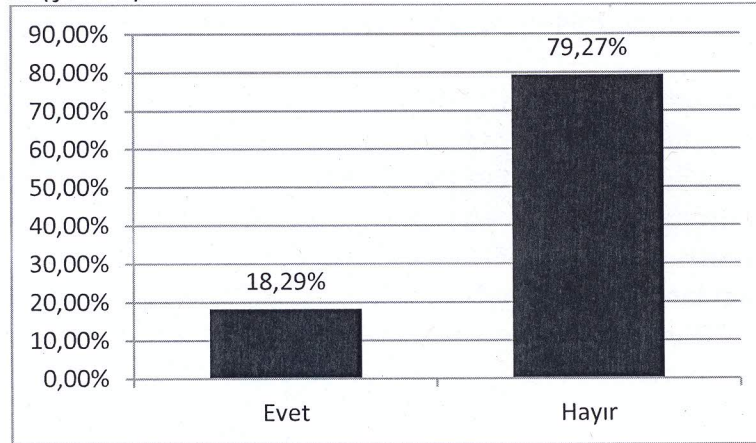
Şekil 7. Okul personelinin okul bahçesi çevreleme elemanlarına ilişkin tercih oranları

Kentsel dış mekanlarda, kullanıcıların bir takım fiziksel gereksinimlerini karşılayan, ortaklaşa kullanılan ve bulundukları mekanın görsel ve estetik kalitesini etkileyen öğeler kent mobilyaları olarak adlandırılmaktadır (Demirel ve ark., 2004). Donatı elemanları eğitim ve dış mekân yapılanmasında öğrenci-öğretmen, okul çevre-yakın çevre arasında kurulan ilişkinin somutlaştığı okul bahçelerinin ana belirleyicisidir. Personele okul bahçesindeki donatı elemanlarının (kent mobilyalarının) nasıl olması gerektiği sorulmuş ve bireylerin %45.12'si doğal, %48.78'i modern ve % 6.10'nu geleneksel olması gerektiğini ifade etmiştir (Şekil 8).

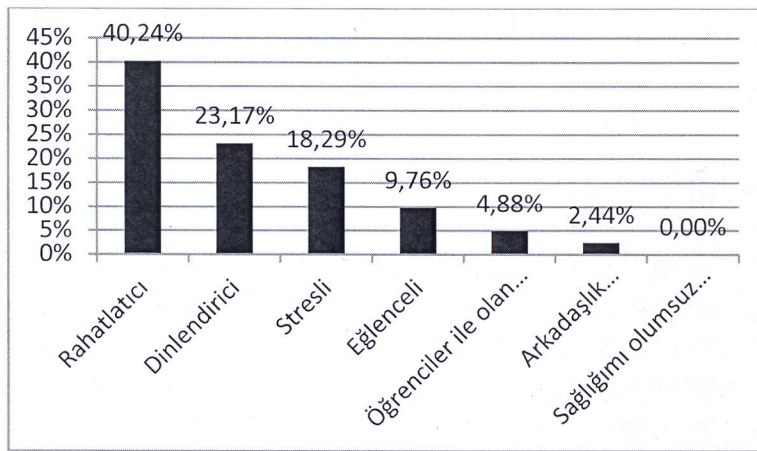
Şekil 8. Okul personelinin donatı elemanı nitelik tercihleri

Rekreatif etkinlikler aktif ya da pasif, tek başına ya da grupta, genç-yaşlı, erkek-kadın, kapalı veya açık alanlarda herhangi bir zamanda yapılabilecek etkinlikler olduğundan dolayı insanların dinlenme, eğlenme ve gelişmelerini sağlayan ve kapsam alanı sınırsız her bireye her zaman ve her yerde hitap edebilecek etkinliklerdir. Böylece, etkinliklere katılım yoluyla bireyler kendilerini ifade edebilme, gizli güçlerini ortaya çıkarma ve geliştirme, yaratıcılığını artırma ve beden ve ruh sağlığını koruma imkânına sahip olur (Tamer, 1998). Ankete katılan bireylere okul bahçelerinin rekreatif isteklerine cevap verip veremediği sorulmuştur. Bireylerin % 79.27'si hayır cevabını verirken % 18.29'u ise evet cevabını vermiştir (Şekil 9).

Şekil 9. Okul bahçelerinin personelin rekreatif isteklerini karşılama yüzdesi

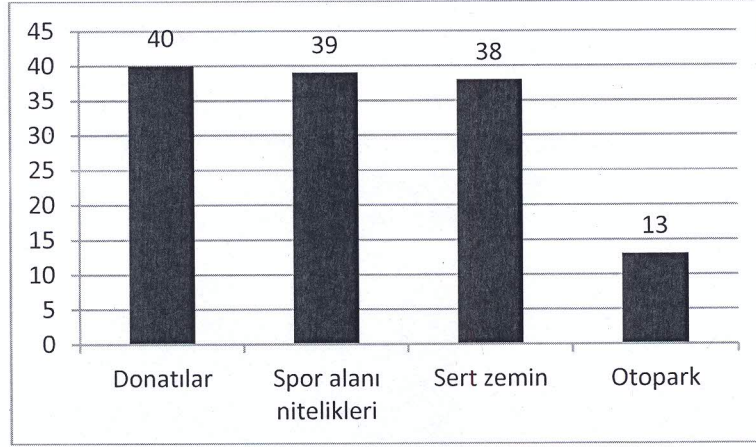
Ankete katılan bireylere okul bahçesinin, teneffüs aralarından sonra kendilerinde nasıl bir etki bıraktığı sorulmuştur. Bireylerin %40.24'ü kendilerinde rahatlatıcı bir etki bıraktığını ifade etmiş, bu oranı sırası ile % 23.17 oran ile dinlendirici, % 18.29 oran ile stresli, %9.76 oran ile eğlenceli takip etmiştir (Şekil 10).

Şekil 10. Okul bahçesinin okul personelinde bıraktığı etkilere ilişkin yüzde oranlar

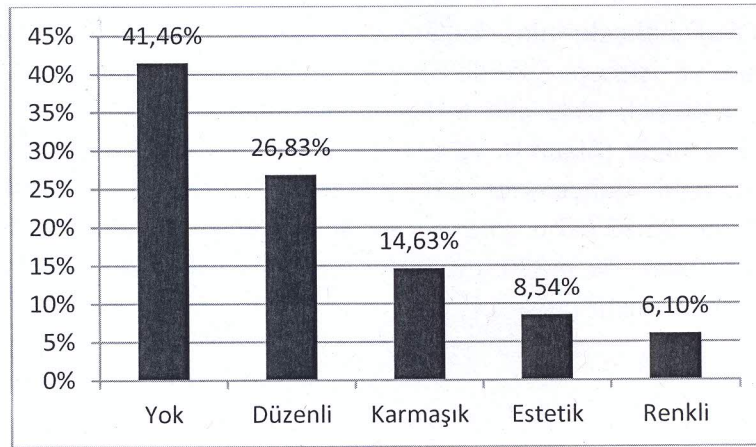
Ayrıca bireylerin % 4.88'i öğrenciler ile olan ilişkilerinin geliştiğini ifade ederken % 2.44'ü de arkadaşları ile olan ilişkilerinin geliştiğini belirtmiştir.

Ülkemizde yapılan çalışmaların çoğunda okul bahçelerinin zemininin asfalt, beton veya beton plak taş döşeme olduğu belirtilmiştir (Yılmaz, 1995; Kelkit and Özel 2003; Algan ve Uslu, 2009). Artvin'deki eğitim kurumlarında da bu durum farklı değildir. Personele okul bahçelerinde değişmesini istediği özelliğin ne olduğu sorulmuştur. Ankete katılan bireylerin değişmesini istediği özellikte en fazla oyu alan seçenek "Donatılar" seçeneği olmuştur, bunu sırası ile spor alanı nitelikleri, sert zemin ve otopark takip etmiştir (Şekil 11).

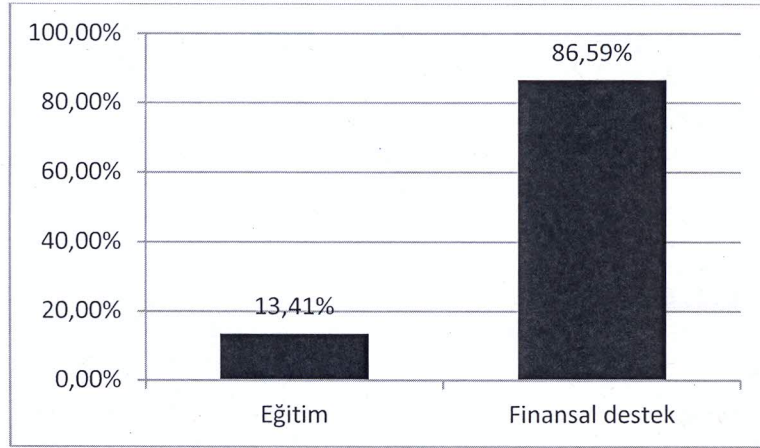
Şekil 11. Okul personelinin okul bahçesinde değişmesini istediği özelliklere ilişkin tercih oranları

Araştırma yapılan eğitim kurumlarında personele okul bahçesindeki bitkilendirmenin nasıl olduğu sorulmuştur. Bireylerin % 41.46'sı okul bahçesinde bitkilendirmenin olmadığını ifade etmiştir. Bu oranı %26.83 oran ile düzenli, % 14.63 oran ile karmaşık, % 8.54 oran ile estetik ve % 6.10 oran ile renkli takip etmiştir (Şekil 12).

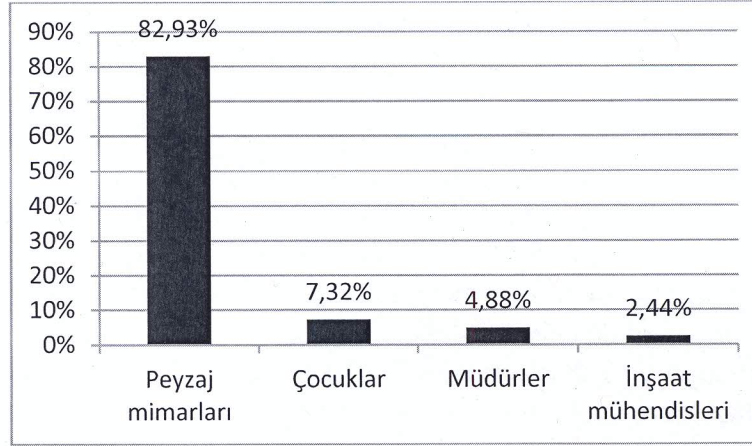
Şekil 12. Okul personelinin okul bahçesindeki bitkilendirmeyi nasıl buluyorsunuz sorusuna verdiği cevaplara ilişkin yüzde oranlar.

İdeal okul bahçelerinin tasarlanmasında gerekli olan unsurun belirlenmesi amacı ile ankete katılan bireylere ideal okul bahçesi tasarımı için ne gerekir sorusu sorulmuştur. Ankete katılan bireylerin % 86.59'u finansal desteğin olması gerektiğini, % 13.41'i ise eğitimin gerekli olduğunu ifade etmiştir (Şekil 13).

Şekil 13. Okul personelinin ideal okul bahçesinin tasarlanmasında gerekli olan unsur sorusuna verdiği cevaplara ilişkin yüzde oranlar

Okul bahçelerinin; kullanıcıların (personel-öğrenci) taleplerini karşılayan ve işlevsel şekilde tasarlanabilmesi için tasarım sürecinde öğrenci, eğitimci, okul aile birliği üyeleri, karar verici ve uzmanların katılımı önemlidir (Algan H. ve C. Uslu, 2009). Bu nedenle ankete katılan bireylere okul bahçelerini kimler tasarlamalıdır soru sorulmuştur. Bireylerin % 82.93'ü bu soruya peyzaj mimarları cevabını verirken, % 7.32'si çocuklar, % 4.88'i müdürler ve %2.44'ü inşaat mühendisleri cevaplarını vermiştir (Şekil 14).

Şekil 14. Okul personelinin okul bahçelerini kimler tasarlamalıdır sorusuna verdiği cevaplara ilişkin yüzde oranlar

SONUÇ

Okul bahçeleri, okulların “dış çevreleri” olarak tanımlanmaktadır. Koşulları ne şekilde olursa olsun her biri toplumun sağlık göstergesi olarak nitelendirilmektedir. Islah edilmemiş, niteliği bozulmuş okul bahçelerinin okul ve bulunduğu mahalle hakkında olumsuz mesajlar verdiği, aktif ve dinamik okul bahçelerinin ise her ikisine de canlılık kattığı gözlemlenmiştir (Menino, 2000).

Terzioğlu (2005) 'e göre okul bahçeleri, ders dışında öğrencilerin oyun oynama, personelin ise temiz hava alma gibi ihtiyaçlarına yönelik alanlardır ve okul bütünü'nün önemli bir parçasını oluştururlar. Bu alanlar öğrencinin fiziksel, sosyal, duygusal, psikolojik ve bilişsel gelişimini destekleyerek okul içinde verilen eğitimin devamlılığını sağlayan son derece önemli gelişme ve öğrenme ortamlarıdır.

Tunbiş (1993), okul bahçelerinin hem dinlenme ve oyun hem de okul içi ve dışı eğitim için gerekli olan bir öğrenme alanı biçiminde düşünülmesi ve ders aralarında spor, oturma ve dinlenme olanağı sağlaması gerektiğini vurgulamıştır.

Bu çalışmada; Artvin il merkezinde bulunan ilköğretim okulların da ve liselerde çalışan personelin okul bahçeleri hakkındaki görüşleri yapılan anket çalışması ile incelenmiş, dış mekân isteklerinin neler olduğu tesbit edilmiş, mevcut durumun saptanmıştır. Artvin il merkezinde bulunan ilköğretim okulların da ve liseler de, çalışan bütün personelin rekreatif isteklerini karşılayabilecek dinlenme ve hareket

mekânlarını içeren; öğrencinin fiziksel, sosyal, duygusal, psikolojik ve bilişsel gelişimini destekleyen bir “teneffüs bahçesine” ihtiyaç duyulmaktadır.

Engibeli bir arazi yapısına sahip olan Artvin’de okul dışında gerçekleştirilecek faaliyetlerin yok denecek kadar az olması, hem öğrencilerin hem de personelin okul bahçelerine olan gereksinimini daha da artırmaktadır. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda bahçe alanları genişletilemiyor olsa bile yapısal ve bitkisel peyzaj düzenlemeleri ile okul bahçelerinde iyileştirilmeler yapılmalıdır.

Dinlenmeden ve rahatlamadan ders anlatmaya giden bir öğretmenin verimi düşerken, dinlenme olanağı bulamadan ders dinlemeye çalışan bir öğrencinin de dersi anlamasının güçleşeceği unutulmamalıdır. Okul bahçesinde geçirdiği süre zarfında bir personelin içinde karamsarlık, ümitsizlik gibi duyguların oluşmasıyla motivasyonunun azaldığı hatta yok olduğu söylenebilir. Bu nedenle okulların dış mekân tasarımında öğrencilerin ve çalışan personelin sağlıklı gelişimi ve motivasyonu destekleyici gerekli koşullar sağlanmalı, kamusal alan peyzaj tasarım ilkeleri göz önünde bulundurularak okul bahçeleri tasarımı yapılmalıdır.

Elde edilen anket bulguları doğrultusunda personelin nasıl bir okul bahçesi istediğine ilişkin görüşlerinde;

- Geniş olmalı,
- Spor yapmaya uygun spor alanları olmalı,
- Farklı doku ve renkte bitki kompozisyonlarından oluşan yeşil alanlar olmalı,
- Canlı çitten oluşturulmuş kuşatma elemanları olmalı,
- Modern donatı elemanları ile donatılmış öğretmenler için özel oturma-dinlenme alanları olmalı,
- Matematik, bilim, teknoloji, sosyal bilimler, tarih, müzik, sanat ve tasarım gibi bir çok dersin işlenebileceği açık hava eğitim alanları olmalı seçeneklerinin ön plana çıktığı görülmektedir.

Personelin ve öğrencilerin rekreatif isteklerini karşılayacak nitelikte oturma ve dinlenme alanları bahçe genelindeki diğer faaliyet alanlarıyla (spor alanları, açık hava eğitim alanları, tören alanı vb) ilişkili olacak şekilde kurgulanarak, tasarlanan doğal ve yapısal alanlar içerisinde çeşitli gölgeleme öğeleri ve donatı elemanları ile birlikte düzenlenmelidir.

Sonuç olarak; Artvin merkez genelinde bulunan ilköğretim ve lise bahçeleri öğrencilerin ve çalışan personelin serbest zamanlarında rahatlamalarını sağlayacak ya da monoton ve durağan geçen zamanlarını en iyi şekilde değerlendirebilme fırsatı ve imkânını verecek mekân ve

tesisler bulunmamaktadır. Öğretmen, öğrenci, okul aile birliği, veli, mimar ve peyzaj mimarı gibi farklı paydaş grupları, belirli aralıklarla yapacağı toplantılar ile okul bahçelerinin iyileştirilmesine yönelik fikir alış verişinde bulunmalı, okul bahçelerinin dönüşüm süreci kurgulanarak gerçekleştirilmelidir. Ayrıca iyileştirme süreci etaplara bölünerek, , finans anlamında da önemli kolaylık sağlanmış olacaktır.

KAYNAKLAR

- Anonim, (2012). *Okul Bahçeleri Düzenleme İlkeleri, İhtiyaç Programları Açıklamaları Ve Örnek Projeler*. www.meb.gov.tr/haberler/2012/okullarhayatolsun/protokol
- Alıcıgüzel, İ. (1979). *İlk ve Orta Dereceli Okullarda Öğretim*. 4. Basım, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Akdoğan, G. (1972). *Beş Büyük Şehirde Çocuk Oyun Alanlarının Yeterlikleri ve Planlama Prensipleri Üzerinde Bir Araştırma*. A. Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Algan H (2009) *İlköğretim Okul Bahçelerinin Tasarlanmasında Paydaş Katılımlı Yaklaşım*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi
- Algan H. ve C. Uslu, (2009). *İlköğretim okul bahçelerinin tasarlanmasına paydaş katılımı: Adana örneği*. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 2009, 22(2), 129-140
- Orhan, B., (2010). *Trabzon İl Merkezindeki İlköğretim Okullarının Standartlara Uygunluk Ve Çevre Sağlığı Durumları*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, s. 144.
- Kuş, C. (2001). *Ankara Kenti Yenimahalle İlçesi'nde Okul Bahçeleri Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.(Basılmamış)
- Yılmaz, H. (1995). *Erzurum Kenti Okul Bahçelerinin Peyzaj Mimarlığı İlkeleri Yönünden İncelenmesi*. Atatürk Üni.Zir.Fak.Der. 26 (4):537-547
- Kelkit, A. and E. Ozel, (2003). *A research on the determination of physical planning of school gardens in Canakkale city*. Pakistan Journal of Applied Science 3(4): 240-246.
- Miller, D., K. Tichota and J. White, (2009). *Young Children Learn Through Authentic Play in a Nature Explore Classroom*. Lincoln, Neb. Dimensions Foundation
- Blatchford, P. (1998). *Social life in school: Pupils' experience of breaktime and recess from 7 to 16 years*. London; Bristol, PA: Falmer Press, Taylor & Francis Group. Erişim tarihi:27.06.2011.<http://www.google.com/books?hl=tr&lr=&id=qyE4pHIssC&oi=fnd&pg=PR7&dq=Social+life+in+school:+Pupils%E2%80%99+experience+of+breaktime+and+recess+from+7+to+16+years&ots=1gz0kwEfT0&sig=hTV6Wy9JJdYAeVksEzqWrxXOw#v=onepage&q&f=true>
- Tanrıverdi, F. (1987). *Bahçe Sanatının Temel İlkeleri ve Uygulama Metodları*. Erzurum.
- Sağlıkova, Y.(1990). "Orta Eğitim İçin Bir Kampus." *Tasarım*. Yıl: 1, Sayı: 4, İstanbul.

- Topçu, T. (1978). *Etmesgut Sağlık Ocağı Bölgesinde Bir Okul Sağlığı Çalışması (Uzmanlık Tezi)*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Tümkiye, S. (1994). *Öğretmenlerde Tükenmişlik ve Bunu Gidermeye Yönelik Çalışmalar*. 1. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı (cilt 1), s. 263-268.
- Temel, F. Vd.(2006) *Altındağ İlçesindeki Bir İlköğretim Okulunun Çevre Sağlığı Yönünden Değerlendirilmesi*. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 32 (1) 1-8.
- Yomralıoğlu T, Uzun B (2001) *Okul Alanlarının Bedelsiz Olarak Kamuya Kazandırılması*. Milli Eğitim Dergisi 150:1301-7669
- Özyaba M, Özyaba M (1998) *İlköğretim okulları açık alan tasarım ilkeleri ve standartlarının tespiti: Trabzon'da bir örnek çalışma*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları
- Ozmen,F., C. Dur, and T. Akgul, (2010). *School Security Problems and the ways of Tackling Them*. Procedia Social and Behavioral Sciences 2 5377–5383
- Karaküçük S. (2001) *Rekreasyon boş zamanları değerlendirme*. 4. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.